

A FAKITERMELÉS GÉPESÍTÉSÉNEK HELYZETE ÉS FEJLESZTÉSE A KGST-ORSZÁGOKBAN

DR. SZEPESI LÁSZLÓ

1986. november 17. és 21. között egy szűkkörű tanácskozás zajlott le a Pílisi Állami Parkerdőgazdaság területén, a Hoffmann fogadóban. A megbeszélésen, s a gazdaság által rendezett szakmai bemutatón Csehszlovákia, NDK, Lengyelország és a Szovjetunió képviselői vettek részt a kevés számú magyar küldött mellett. A vendégek egy része az adott ország minisztériumában, kutatóintézetében, vagy erdőgazdaságában töltte be vezető beosztást, így köztük volt a magyar—szovjet erdészeti együttműködési bizottság szovjet tagozatának vezetője is. A tanácskozás célját „A fakitermelés technikája és technológiája sík- és dombvidéki viszonylatok között” c. témakör megbeszélése, a jelenlegi helyzet és a távlati kilátások értékelése képezte. Minden ország a tanácskozásra előzetes anyagot készített (a jelen nem lévő Bulgária is), s ez, illetőleg a szóban előadottak képezték a megbeszélés tárgyát. Az előzetes anyagok és az előadások terjedelme jóval meghaladja a 100 oldalt. A tanácskozások, s az egyes kérdésekben lezajlott viták anyaga kb. ugyanennyi lehet. A megbeszélések egy része „köztünk maradjon” jelszóval történt, ami bizonyítéka a nyílt és őszinte, a problémákat a maguk valóságában feltáró eszmecsereének. A tanácskozás anyagából a következőkben szeretnék rövid tájékoztatást nyújtani.

Nyilván a valamennyi országot érintő gazdasági nehézségek, az energiahiány még érezhető kihatásai, s a racionalitás az oka, hogy a fakitermelési technika és technológia az utóbbi években stagnál, s több területen visszalépés tapasztalható. Az egyre újabb és korszerűbb technikai megoldások helyett az egyszerűbb, gazdaságosabb, a célravezetőbb módszerek kerültek előtérbe. Nem mondtak le az új, nagyteljesítményű technikáról, de annak alkalmazását jóval óvatosabban, több megfontolással, az előnyök és hátrányok alaposabb mérlegelésével végzik. Úgy néz ki, hogy

a motorfűrész technika még hosszú ideig meghatározója lesz a fakitermelésnek.

A fakitermelés géprendszere általában hasonló, s alapvetően motorfűrészből, csörlős mezőgazdasági traktorból, vagy törzskormányzású közelítőből, hidraulikus daruból, s különböző teherbírású tehergépkocsiból áll. A fogat meglepően igen nagy arányt képvisel a közelítésben: így Bulgáriában, Lengyelországban, s nálunk is. Az alkalmazott technika általában saját, vagy szocialista viszonylatú, de figyelemreméltó a tőkés gépek részvétele is. A motorfűrészek például — a Szovjetunió kivételével — alapvetően nyugati eredetűek, *Husqvarna*, *Stihl*, *Partner*, *Jonsereds* típusúak. Saját motorfűrészszel a Szovjetunió (*MP—5 Ural*, *Tajga—214*, *Druzszba—4M*), s részben Lengyelország (*PS—180*) rendelkezik. Utóbbi fűrész az azonban nem exportálják, mivel minden darabban kb 100 USA \$ értékű tőkés eredetű alkatrész van.

A közelítésben — síkvidéken, s bizonyos lejtőkig — csörlővel ellátott mezőgazdasági traktorokat használnak. Legjellemzőbb alapgép az *MTZ 80/82*, de Bulgária alkalmazza a román *Universal U—651 M*, valamint a saját kialakítású *MTZ—82 D* erőgépeket, az NDK, a román *U—445 F*-et is. Bulgária szerint ezen traktorok alkalmazási lejtőhatára 20 %. Ahol viszont a mezőgazdasági traktorok már nem megfelelőek, alapvetően *LKT* csuklós traktorokat használnak (a lengyelek még *Kockum 822-t*, a bolgárok a saját gyártmányú *Sipka—80-at* — igaz, hogy nem nagy mértékben). A csörlős közelítők mellett

fokozatosan terjed a markolós vonszolók, s a nyugati, vagy saját forwarderek használata.

Utóbbiak a csoker nélküli közelítés óhatatlan, lassú térhódítását jelentik.

A traktorral nem járható hegyeken kötélदारukat alkalmaznak (Csehszlovákia a *VLU—5*, *UKT—LS*, Lengyelország a *KSK—16*, NDK az újabban kifejlesztett, saját *S—400* típust). A hegyvidéki közelítésben azonban még mindig a fogat „pótolja” a kötélदारut. Így Bulgáriában, ahol az erdők 59 %-a terül el hegyvidéken, s 29 %-a dombvidéken, elvéve alkalmaznak kötélpályát. Teljesen visszaesett a kötélpályák használata a Szovjetunióban is.

Egyértelmű volt az a megállapítás, hogy

a közelítési technika alapgépe ma a csuklós traktor,

amiben az *LKT* kiemelt helyet foglal el. Utóbbi időben terjed az NDK gyártmányú *DFU—451* közelítők alkalmazása is. Az NDK ebből a típusból a jövőben évi 6000 darabot kíván gyártani. Ami a traktorok nagyságát illeti, az *LKT—81*-nél erősebb változatra az országok nem tartanak igényt, annál inkább ennél kisebb típusra, talán a 28 kW-os *DFU—451* mellett egy közbesőre is. Az *LKT—81*-et a közeljövőben az *LKT—90*-nel „váltják ki”, amely a közelítés mellett számos más munka elvégzésére is alkalmas lesz.

A kötélदारuk jelenlegi helyzete, korábbi arányának visszaesése azzal is magyarázható, hogy a csuklós traktorok megjelenésével a kötélदारuk csaknem teljes kiváltására számítottak. Csehszlovákia az ezzel kapcsolatos kutatásokat már 10 éve leállította, bár a táboron belül ő, s Románia „dicsekedhet” a kötélpályás közelítés nagyobb arányú alkalmazásával. Ma már egyértelmű, hogy

a csuklós traktorok alkalmazási határa is korlátozott, amin túl a drágább, s nagyobb szervezési igénnyel járó kötélpályák üzembeállítása mindenképpen indokolt.

A rakodás gépesítését legtöbbször hidraulikus darukkal, a szállítást saját, vagy bérelt tehergépkocsikkal végzik. A svéd *HIAB* rakodógép mellett általában kialakultak a saját gyártmányú berendezések is. A csehszlovák *HARA* daruk mellett érdekességnek számít a bolgár *SIPKA—1900*, amellyel a közeljövőben a rakodást 100 %-ban szeretnék gépesíteni.

A szállítás egyebekben nem jelent nagy problémát. Több ország (Csehszlovákia, NDK, Lengyelország) saját tehergépkocsijait részesíti előnyben. A többiek a *KAMAZ*, ill. a *KRAZ* jelű szovjet gépkocsikat veszik igénybe. Bulgáriában a szállítást az erdészettől független szervezet végzi.

Változatlan irányzatként szerepel a munkák jelentősebb részének áthelyezése erdei, vagy alsó rakodóra.

A hegyvidéki Bulgáriában már ma is nyolc gépesített központi rakodó dolgozik. Az NDK-ban az arány — a fafaj és síkvidéki viszonyok miatt — értetűen nagyobb.

Napirenden tartják mindenütt — bizonyos mértéktartással — a többcélú fakitermelő gépek alkalmazását. Az NDK például több gallyazó, gallyazó-daraboló szerkezetet (*SFM—20*, *EA—20*, *EPAK*) alakított ki. Csehszlovákia már korábban kifejlesztette az *LKT* traktorra adaptált *OKS—25* típusjelű gallyazó-daraboló gépet (processzort). Az NDK-ban jól használják a finn *MAKERI 33 T* jelű döntő-gallyazó gépet. Lengyelországban a finn *L—220* jelű daruprocesszort. Ezek előnye elsősorban a munka termelékenységében jelentkezik.

Az aprítéktermeléssel, s a megfelelő gépsor létrehozásával minden ország foglalkozik.

Nagy jövőt látnak a fa teljesebb hasznosításában — s a kezdeti eredmények az NDK-ban, Lengyelországban figyelemreméltóak. A lengyel gyártmányú aprítók mellett megtalálhatók a svéd (*Bruks*), s egyéb típusok. E téren nagy figyelemmel kísérik hazánk próbálkozásait, eredményeit.

A Szovjetunió fakitermelési géprendszere gyökeresen eltér a többi KGST-országtól. A *TDT—55* és a *TT—4* lánctalpas közelítő traktorok bázisán kifejlesztett gépek (gallyazók, rakodógépek, döntőgépek, szorítózsámolyos vonszolók stb.) a többi ország viszonyai között nem, vagy nehezen alkalmazhatók.

Nagyon lassú a korábban ígért, kerekes traktor bázisán levő fakitermelő gépek fejlesztése.

A szovjet fakitermelési technika gazdag választékából ezért szinte semmit sem használnak a többi KGST-országok. Kivétel a Bulgáriában a *Druzsbá*, illetve az *URAL* motorfűrész, az NDK-ban néhány kipróbálás céljából behozott döntőgép. A Szovjetunió gépei közül a nem erdészeti célú *MTZ—80/82* található meg a többi ország fakitermelésében.

Megállapítható, hogy az 1976—1982. közötti igen gyors, „mámoros” fejlődés, s a lehetőségeinkkel nem számoló technikaváltási kísérlet helyett ma egy — részben kényszerű — átrendeződés, erőgyűjtés, a gazdasági lehetőségek miatt erősen korlátozott előrehaladásnak vagyunk résztvevői és tanúi. A KGST-országok szakembereinek tanácskozása megerősített bennünket abban, hogy ez nemcsak magyar sajátosság.

Ebben az átmeneti, igen nehéz szakaszban jobban támaszkodhatnánk egymás tapasztalataira, különösen a technika jobb kihasználása, az üzemeltetés feltételrendszerének átgondoltabb biztosításában. Még a jelenlegi eszközökben és módszerekben is számottevők a tartalékok.

Új, korszerűbb (bonyolultabb) technikára ezért csak úgy tarthatunk igényt, ha a meglévő eszközeink potenciális lehetőségeit jobban hasznosítjuk. Utóbbiért nem kell külföldi példához nyúlni: elégséges néhány gazdaság módszereit és eredményeit összevetni, s a kapott adatok önmagukért beszélnek.